

МЕРОСГА БЎЛГАН ҲУҚУҚ ВА МЕРОСДАН ВОЗ КЕЧИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБОТИ

М. Шодмонова

Ҳуқуқ магистри

АННОТАЦИЯ

Дунёда фуқароларнинг ҳуқуқларини ўз ҳуқуқларини тўсқинлик амалга оширилиши кафолатлаш адолатли демократик жамият қуришининг асосий шартларидан бири сифатида қаралади. Бунда фуқаронинг шахсий эркинлик ва дахлсизлик ҳуқуқлари билан бирга, мулкӣ ҳуқуқлари учун ҳам ишончли кафолатлар тизимини белгилашга алоҳида эътибор қаратилади. Жисмоний шахсларнинг ўзларига тегишли мол-мулкка нисбатан ҳуқуқларини амалга ошириш имконияти нафақат шахс ҳаётлиги пайти учун балки, вафотидан кейинги пайт учун ҳам тақдим этилиши фикримизнинг далилидир. Бунда фуқаро вафотидан олдин васиятнома қолдириш йўли билан мол-мулкнинг тақдирини ҳал қилишлари мумкин бўлади. Бироқ барча ҳолатларда ҳам фуқаролар бу имкониятдан фойдаланавермайдилар ёки бу эса ўз навбатида мерохўрларни аниқлаш ҳамда мерос мол-мулкни эгаллаш билан боғлиқ муаммоларни юзага келтиради.

Калит сўзлар: мерос, васиятнома, ҳуқуқ, ворислар, мерос таркиби, мерос қолдирувчи, фуқаро, меросни эгаллаш, меросдан воз кечиш.

ПРАВО НА НАСЛЕДСТВО И СУДЕБНАЯ ПРОЦЕДУРА ЛИШЕНИЯ НАСЛЕДСТВА

АННОТАЦИЯ

В мире обеспечение прав граждан без ущемления считается одним из главных условий построения справедливого демократического общества. При этом особое внимание уделяется установлению системы надежных гарантий имущественных прав гражданина наряду с правами на личную свободу и неприкосновенность. Это доказательство нашего мнения о том, что возможность осуществления прав физических лиц в отношении их имущества предоставляется не только при жизни физического лица, но и на период после его смерти. В этом случае гражданин сможет решить судьбу имущества, оставив перед смертью завещание. Однако во всех случаях граждане не используют эту возможность, либо это, в свою очередь, создает проблемы,

связанные с установлением наследников и владением наследственным имуществом.

Ключевые слова: наследство, завещание, право, наследники, состав наследства, отказополучатель, гражданин, владение наследством, отказ от наследства.

КИРИШ

Фукаро вафот этгандан сўнг, вафот этган (мерос қолдирувчи)га тегишли бўлган ашёларларга, бошқа мол-мулкка, шу жумладан мулккий ҳуқуқ ва мажбуриятларга эгалик қилиш ҳуқуқи вужудга келиши мумкин. Бу мерос тартибда амалга оширилади. Мерос олиш тартиби мулкнинг қонуний ўтказилишини таъминлайди ва фукаролик қонунчилиги билан етарлича батафсил тартибга солинади. ФКнинг 9-моддасининг умумий нормасига кўра, меросни олиш меросхўрнинг ихтиёрига (хоҳишига) кўра амалга оширилади, шунинг учун меросни қабул қилиш қоидалари билан бир қаторда, меросдан воз кечиш ҳуқуқига оид қоидалар ҳам мавжуд. Қонун, шунингдек, меросхўрга қонун бўйича ҳам, васиятнома бўйича ҳам ҳаракатсиз қолишга имкон беради ва бундай ҳаракатсизлик қонуний деб тан олинади, аммо мерос тартибда иштирок этиш ҳуқуқини йўқотишга олиб келади.

С.С. Каширский мерос ҳуқуқий муносабатларининг асосий вазифасини мерос қолдирувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятларини меросхўр томонидан худди ана шу ҳуқуқ ва мажбуриятлар қўлга киритилиши деб ҳисоблайди. Л.И. Попова мерос деганда фуқаронинг (васият қилувчининг) вафотидан кейин унга тегишли бўлган хусусий мулк ҳуқуқига, мулкка, шунингдек мулккий ҳуқуқ ва мажбуриятларни универсал ворислик асосида бир ёки бир нечта шахсга (меросхўрларга) ўтказишнинг қонун билан қўриқланадиган тартиби деб тушунади¹.

Мерос очилганда меросхўрда альтернатив ҳолатлар: меросни қабул қилиш, уни қабул қилмаслик ёки меросдан воз кечиш вужудга келади. Меросни амалда қабул қилмаган тақдирда, меросхўр ўз ҳаракат қилиш ҳуқуқидан фойдаланмайди (пассив ҳаракат, ҳаракатсизлик, сукунат - ФКнинг 105-моддаси иккини қисми), яъни, бу шундай фактик ҳолатки, меросхўрликка чақирилган меросхўр мерос масаласига бефарқ қарайди: меросни қабул қилиш тўғрисидаги аризани тақдим етмайди (ёки мерос ҳуқуқи тўғрисидаги гувоҳнома бериш учун, агар ариза берилган бўлса тўғридан-тўғри меросни қабул қилиш учун тақдим

¹ Попова Л.И. Универсальное правопреемство при наследовании // Наследственное право. 2012. № 4. С. 7–8.

етилмаган), меросни қабул қилиш тўғрисида гувоҳлик берувчи ҳақиқий ҳаракатларни амалга оширмайди ва меросдан воз кечиш тўғрисида тегишли ариза бермайди. Меросхўр ушбу ҳаракатларни олти ойлик муддат ичида исталган вақтда амалга ошириши мумкинлиги сабабли, меросни қабул қилмаслик тўғрисида ариза фақат ушбу муддат ўтгандан кейин мумкин. Меросни қабул қилмаслик, воз кечиш презумпцияси бўлиб, ФКнинг 1147-моддасига биноан, меросни қабул қилиш муддати тугаганидан кейин ҳам меросни қабул қилиш имкониятига эга. Ҳуқуқ назариясида меросни қабул қилмаслик битим сифатида эмас, балки ҳуқуқий ҳолат сифатида қаралади.

Меросдан воз кечиш меросхўрни меросхўрлар сафидан чиқаради, ҳуқуқий ворисликдан четлаштиради. Бу ҳолатда мерос ҳуқуқи бошқа ҳуқуққа трансформация бўлмайди ва у тугатилади. Воз кечиш сабаблари аҳамиятга эга эмас. Меросдан воз кечиш фактиктик ҳаракат ҳисобланади.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Меросдан воз кечиш - бу меросхўрнинг меросни олишга (аниқроғи, олишни истамаслигига) субъектив муносабатини тавсифловчи ва орқага қайтиш таъсирига эга бўлган бир томонлама битим бўлиб, у сўзсизлиги ва орқага қайтмаслиги билан тавсифланади меросни қабул қилишдан фарқли ўлароқ, қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда белгиланган тартибда амалга оширилиши керак бўлган .

ФКнинг мерос масаласида қайтариб бўлмайдиганлик белгисига асосланиб, меросдан воз кечишнинг фақат расмий усуллари белгилаб қўйди: рад этиш тўғрисида нотариусга ёки ваколатли мансабдор шахсга (масалан, консулик муассасасининг мансабдор шахсига) ариза бериш). Бундай битим вакил орқали ҳам амалга оширилиши мумкин, лекин фақат меросхўрнинг хоҳишига кўра ва унинг ҳақиқийлигини таъминлайдиган воситалар (тўғри сертификатлаш, унинг манфаати учун имзо қўйишдан бош тортишга йўл қўйилмайди). Курьер ёки почта орқали мурожаат қилганда унинг меросхўрга бўлган ҳуқуқини тасарруф этиш, вакилнинг ишончномасида бундай воз кечиш ҳуқуқини назарда тутувчи банд). Қонуний вакилнинг меросдан воз кечиши учун ишончнома талаб қилинмайди.

Васиятнома бўйича мерос олишда давлат, шунингдек бошқа меросхўрлар (шу жумладан юридик шахслар) меросдан воз кечиш ҳуқуқига эга, шу жумладан унинг фойдасига бевосита рад этилган тақдирда ҳам. Эгасиз қолган мулкни рад этишга йўл қўйилмайди. Меросга чақирилган меросхўр меросдан воз кечишнинг икки туридан бирини танлайди: йўналтирилган воз кечиш ва одатий.

1) Йўналтирилган (малакали) воз кечишга, меросхўр бир ёки бир нечта меросхўрлар фойдасига воз кечса, (улар нафақат чақирилган, балки мерос олишга чақирилмаган), васиятнома бўйича ҳам, қонун бўйича ҳам меросхўрлар қаторига қирадиган, меросдан маҳрум этилмаган ёки мерос қолдирувчи томонидан (одатда) меросдан чиқариб юборилмаган, шу жумладан тақдим этиш ҳуқуқи ёки мерос трансмиссияси орқали мерос олиш ҳуқуқига эга бўлганлар қиради (ФКнинг 1148-моддаси биринчи қисми). Ушбу модданинг иккинчи қисмида меросхўр иродаси билан боғлиқ чекловлар мавжуд. Шундай қилиб, меросхўр ўзига қонун билан берилган меросдаги мажбурий улуш ҳуқуқидан қасддан воз кеча олмайди, васият қилувчининг иродасини четлаб ўта олмайди, агар мерос қолдирувчи барча мол-мулкни тайинланган меросхўрларга васият қилган бўлса ёки меросхўрнинг (уни меросдан четлашиши ёки меросдан воз кечиш шартларини кўрсатмасдан) ҳоҳишига кўра, меросдан воз кечилганда бунинг натижасида мерос олиш ҳуқуқига эга бўлган шахслар доираси ўзгартириши мумкин. Меросга чақирилган меросхўрлар сони (ва васият бўйича меросхўр шу билан васият қилувчининг охириги васиятига халақит беради) ва у фойдасига рад этган меросхўрларнинг ҳаммаси ёки бир қисмининг улушларини кўрсатади. Меросдан воз кечаётган меросхўр васият қилувчи томонидан унга васият қилиб қўйилган аниқ мулкни турли меросхўрлар ўртасида тақсимлаш ҳуқуқига эга (улар меросни қабул қилган тақдирда). Агар васиятномада мулкни бўлиш масаласи ҳал этилмаган бўлса, рад этган меросхўр бунга аралаштиришга ҳақли эмас, чунки фуқаролик муомаласининг барқарорлигини таъминлаш ва ушбу битимнинг қайтариб бўлмайдиган хусусиятини ҳисобга олган ҳолда, меросдан воз кечиш шarti билан (ФКнинг 1148-моддаси қоидаларига мувофиқ тўхтатиб қўйилган ёки чақириб олинадиган) ёки изоҳотлар (мулоҳазалар, ўзгартиришлар, қўшимчалар) билан меросхўр бундай ҳуқуққа эга эмас. Бундай эътирозлар билан берилган ариза меросхўр ўша пайтда бутун мероснинг таркиби, бошқа меросхўрларнинг ёки меросхўрларнинг меросга бўлган ҳуқуқлари ва бошқа муҳим ҳолатлар тўғрисида билмаганлигидан қатъи назар, ҳақиқий эмас. Ушбу босқичда меросни қабул қилиш ёки воз кечиш масаласи (меросхўрга тегишли бўлган улуш, мерос натижаларига кўра ва мерос учун асосларни ҳисобга олган ҳолда) меросхўрларнинг бутун доираси ўрнатилгандан кейин амалга оширилади, барча юки билан бир бутун ҳолда ҳал қилинади ва меросни тақсимлайди.

ФКнинг 1112 моддаси 2 -қисми ва 1145-моддасига биноан, меросни қабул қилишнинг бўлинмаслиги, мерос мулкнинг бир қисмини қабул қилган ҳолда, меросхўр бутун меросни бутунлай қабул қилган деб эътироф этилишидан иборат.

Мероснинг бир қисмини бир асосда рад этиш ҳуқуқий оқибатларга олиб келмайди. Бир қатор олимлар бу хулосага қўшилмайди ва “мероснинг бир қисмидан воз кечган меросхўр бутун меросдан воз кечган ҳисобланади” деган фикрни илгари суради. Бироқ, агар “битимнинг ҳақиқий қисми”, яъни битимнинг ҳақиқий қисми меросдан воз кечиш эмас, балки мероснинг бошқа қисмини қабул қилишдир. Демак, мероснинг бир қисмидан воз кечиш тўғрисидаги банд бутун меросдан воз кечишга олиб келмайди.

Бироқ, агар меросхўр васиятнома бўйича ҳам, қонун билан ҳам меросхўрликка чақирилган бўлса, у ушбу асослардан бири ёки уларнинг бир нечтаси бўйича, шу жумладан мерос трасмиссияси тартибида меросдан воз кечиши мумкин. Яъни, диспозитивлик принципига кўра, мерос олиш учун асосларни муқобил танлаш ҳуқуқи меросхўрнинг ўзига, унинг ихтиёри асосида тегишлидир. Бу ҳолатда унверсал ворислик тамойилининг бузилиши йўқ.

Агар меросхўр меросни қабул қилиш асослари бўйича меросни қабул қилган (ёки воз кечган), лекин воз кечиш (меросни қабул қилиш) тўғрисида ариза бермаган бўлса, у ҳолда қонунчилик назарда тутилган муддат ўтгандан кейин, бошқа сабабларга кўра, қоидалар меросни қабул қилмаслик ҳолатларида қўлланилади.

Белгиланган муддатда асослардан бири бўйича мерос қабул қилиниши автоматик равишда бошқа асослар бўйича меросдан воз кечиш деб қаралиши мумкин эмас. Асосни кўрсатмасдан меросни қабул қилиш (бериш) меросхўрнинг ўзи чақирилган барча сабабларга кўра меросни қабул қилганлигини (воз кечганлигини) аниқлатади. Жаҳон ҳуқуқий амалиётини таҳлил қилиш контекстида меросни қабул қилиш (воз кечиш) масалаларини ҳал қилишнинг иккита вариантини ажратиш мумкин: қабул қилиш тизими ва воз кечиш тизими². Меросни қабул қилиш тизими Франциянинг мерос ҳуқуқида мустаҳкамланган. Мамлакатимизда қонунчилигида шунга ўхшаш ёндашувни кўрамир: меросхўр меросни қабул қилишга қаратилган муайян ҳаракатларни (фактик ёки юридик) амалга оширган бўлса, меросни қабул қилган деб ҳисобланади. Қабул қилиш тизимига алтернатива Германия Фуқаролик Кодексида қўлланиладиган воз кечиш тизимидир. Немис мерос ҳуқуқида меросдан воз кечиш муҳим аҳамиятга эга, чунки ПГУнинг §1943-моддасига мувофиқ, меросдан воз кечиш муддати тугаши билан мерос қабул қилинган деб ҳисобланади.

² Гордон М.В. Наследование по закону и по завещанию. – М.: Юридическая литература, 1967. – С. 3-6. С. 56-57.

Шу билан бирга, мерос муносабатларига фақат васият қилувчи ва меросхўрлар ўртасида юзага келадиган муносабатлар сифатида ёндашиш деярли оқланмайди. Масалан, агар меросхўр тўловга қодир бўлмаган қарздор бўлса, унинг меросдан воз кечиши, шубҳасиз, нафақат мерос қолдирувчи ва меросхўрнинг, балки унинг кредиторларининг манфаатларига ҳам таъсир қилади, чунки мерос олиш ҳуқуқини йўқотиш билан, кредиторлар талабларини мерос мулки ҳисобидан қоплаш имконияти ҳам йўқолади. Айни пайтда, аслида, бундай қарздор мерос қилиб олинган мулк ҳуқуқини йўқотмаслиги мумкин, уни бошқа навбатдаги меросхўрларига фақат расмий равишда ўтказди. Шунга кўра, меросхўрнинг тегишли меросдан воз кечиш бўйича ҳаракатлари бундай ҳолларда нафақат меросга эга бўлиш ҳуқуқини йўқотиш мақсадида қилинган ҳаракатлар сифатида қаралиши керак. Бундан ташқари, қонун мулкни банкротлик мулкига "қайтариб бериш" учун бундай ҳаракатларни тўхтатиш имкониятларини белгилаши керак. Кўриниб турибдики, ҳимоя қилишнинг ушбу вариантларидан бири ҳуқуқларни суистеъмол қилиш институтидан фойдаланишдир (ФКнинг 9-моддаси). Шубҳа йўқки, меросхўр бошқа шахслар фойдасига меросдан воз кечиш, ўзининг субъектив ҳуқуқидан фойдаланади. Бу ҳуқуқ унга қонун асосида берилади. Бироқ, субъектив ҳуқуқларнинг ҳар қандай амалга оширилиши виждонан бўлиши керак; ҳуқуқдан бошқа шахсга зарар йетказиш ниятида фойдаланишга, шунингдек фуқаролик ҳуқуқларини бошқа ноҳақ амалга оширишга (суистеъмол қилишга) йўл қўйилмайди. О.Е. Блинков шундай таъкидлайди: "... фуқаролик ҳуқуқининг асосий тамойилларидан бирига айланган виждонлилик меросхўрларни мерос жараёнида виждонан ҳаракат қилишга мажбурлайдиган ирсий ҳуқуқий муносабатларга ҳам тааллуқлидир»³. Субъектив фуқаролик ҳуқуқи эгасининг хулқ-атвор имкониятлари уларга тегишли бўлиб, у уларни ўз хоҳишига кўра амалга оширади, лекин у объектив ҳуқуққа унинг тақиқлари ва кўрсатмалари билан "эҳтиёткорлик билан" ҳаракат қилишга мажбурдир. Бу шуни англатадики, фуқаролик ҳуқуқи субъектлари фақат қонун билан белгиланадиган манфаатларга эришиш учун ҳаракат қилишлари мумкин⁴.

Меросдан воз кечган ҳолда, меросхўр турли манфаатларни кўзлаши мумкин. Баъзи ҳолларда, у меросни қабул қилишдан шунчаки манфаатдор бўлмаслиги мумкин, бу унинг меросга эга бўлиш ҳуқуқини йўқотишига олиб

³ Блинков О.Е. О добросовестности и иных изменениях в российском гражданском праве в наследственно-правовом аспекте // Наследственное право. 2013. № 1. С. 3.

⁴ Чеговадзе Л.А. Злоупотребление правом как форма гражданского правонарушения // Гражданское право. 2013. № 2 // СПС «КонсультантПлюс» [Электронный ресурс] (дата обращения: 19.03.2022).

келади. Бошқа ҳолларда, меросхўрнинг манфаати унга тегишли бўлган мероснинг бир қисмини кредиторлик қарзи бўлмаган бошқа навбат меросхўрларига ўтказишдан иборат бўлиши мумкин. Шундай қилиб, меросхўр ночор (қарздор) бўлиб қолмаслик учун, ўзига мерос қилиб қолдирилган мулкка қаратилмаслигига ҳаракат қилади.

Субъектив ҳуқуқнинг мақсади қонуний равишда фойда олишни таъминлаш эканлигини эътироф этган ҳолда, ҳуқуқни амалга ошириш зарар етказиш ёки бошқа шахсларнинг манфаатларини бошқача тарзда бузиш зарурати билан эмас, балки худди шу нарса билан боғлиқ бўлиши кераклигини тан олиш керак. Бундай эҳтиёжни қондирадиган субъектнинг иродаси, объектив ҳуқуқ нафақат рухсат бермайди, балки, аксинча, тўғридан-тўғри тақиқлашига қаратилган. Зарар етказиш ниятидаги ҳаракатлар, бошқа ёмон ниятли ҳаракатлар эса ҳуқуқни амалга оширишга қаратилган ҳаракатлар сифатида белгиланиши мумкин эмас. Шубҳасиз, бу ҳуқуқни бузишга қаратилган ҳаракатлардир, чунки маълумки, зарар йетказиш факти учун жавобгарлик субъектнинг зарар етказишни мақсад қилганлиги ёки эҳтиётсизлик қилганлигидан қатъи назар юзага келади⁵. Шундай қилиб, агар меросхўр ўз рад этиши билан бировнинг манфаатларига (кредиторларнинг манфаатларига) зарар етказган бўлса, меросдан воз кечган меросхўрнинг бошқа шахслар фойдасига даъво қилиш ҳуқуқини суистеъмол қилиш деб тан олиниши керак.

Меросдан воз кечган меросхўрнинг суд амалиётида ва юридик адабиётларда⁶ учрайдиган хатти-ҳаракатларини ҳақиқий эмас битим сифатида квалификация қилиш нотўғри кўринади. Биринчидан, чунки, ҳозирги вақтда бундай битимларни ҳақиқий эмас деб топиш учун махсус асослар мавжуд эмас; иккинчидан, қонунда икки томонлама битимларга эътироз билдириш имкониятининг мавжудлиги; учинчидан, бундай битимни ҳақиқий эмас деб топилиши бузилган ҳуқуқни тикланишига олиб келмайди. Худди шундай фикрни Т.Д.Чепига таъкидлаганидек, "... қарздорнинг кредиторлари бир томонлама битим сифатида меросдан воз кечишга эътироз билдириши мумкин эмас. "Тўловга лаёқатсизлик (банкротлик) тўғрисида" қонунда қарздорнинг қайтариладиган асосда тузилган битимларига даъво қилишни тартибга солиди ва икки томонлама ҳисобланади.

⁵ Чеговадзе Л.А. Злоупотребление правом как форма гражданского правонарушения // Гражданское право. 2013. № 2 // СПС «КонсультантПлюс» [Электронный ресурс] (дата обращения: 19.03.2022).

⁶ Седова Н.А. О некоторых условиях реализации права на наследство // Власть закона. 2015. № 2. С. 77–83.

Қарздорнинг қарзлари бўйича ундиришни учун қарздорнинг меросдан воз кечишига эътироз билдириш ҳам, қарздорни меросни қабул қилишга мажбурлаш ҳам мумкин эмас”⁷. Бинобарин, меросхўрнинг меросдан воз кечишини ҳақиқий эмас битим сифатида эътироз билдириш орқали ҳуқуқни ҳимоя қилиш мумкин эмас.

Шу билан бирга, қарздор-меросхўрнинг кредиторлари манфаатларини ҳимоя қилиш, агар меросхўр томонидан кредиторларга зарар етказишга қаратилган инсофсиз хатти-ҳаракатлар билан бузилган ҳуқуқни ҳимоя қилиш ва тиклаш масаласи ҳал етилса, самарали бўлади. Ва агар биз кредиторнинг унга қарзни меросхўрга тегишли бўлган мерос мол-мулки ҳисобидан тўлаш ҳуқуқи ҳақида гапирадиган бўлсак, унда бундай ҳуқуқни ҳимоя қилиш, агар меросхўрга тегишли бўлса, бундай ҳуқуқни ҳимоя қилиш содир бўлади, деган хулосага келиш мантиқан тўғри келади. кўрсатилган мулк тикланади

ФКнинг 9-моддасига кўра, ҳуқуқни суиистеъмол қилган тақдирда, суд, ҳакамлик суди ёки арбитраж суди, содир этилган суиистеъмолликнинг табиати ва оқибатларини ҳисобга олган ҳолда, шахсни ўз ҳуқуқларини ҳимоя қилишни тўлиқ ёки қисман рад этади, шунингдек қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа чораларни қўллайди.

Суд қандай аниқ чораларни кўриши лозимлиги қонунда кўрсатилмаган ва бу ҳолатда суднинг ўзи бузилишни бартараф этиш учун қўлланиладиган аниқ чора турини белгилаши керак. Шу билан бирга, ушбу модда нормасининг мазмунидан келиб чиқадики, бундай чоралар бевосита қонунда назарда тутилиши керак.

Олий суд Пленум қарорларида судларга тушунтирилсинки, агар тарафлардан бирининг инсофсиз хатти-ҳаракати аниқланса, суд ишнинг ҳолатларига қараб ва бундай хатти-ҳаракатнинг табиати ва оқибатларини ҳисобга олган ҳолда унга тегишли ҳуқуқни тўлиқ ёки қисман ҳимоя қилишни рад этади, шунингдек инсофли ёки учинчи шахсларнинг манфаатларини бошқа томоннинг инсофсиз хатти-ҳаракатларидан ҳимоя қилиш бўйича бошқа чоралар (ФКнинг 9-моддаси), масалан, агар шартнинг юз беришига унинг юз беришидан манфаатдор бўлмаган тараф инсофсизлик билан қаршилик кўрсатган бўлса, бу шарт юз берган деб ҳисобланади. Агар шартнинг юз беришига ушбу шартнинг юз беришидан манфаатдор бўлган тараф

⁷ Шелютто М.Л. Обзор VII ежегодных научных чтений, посвященных памяти профессора С.Н. Братуся // Журнал российского права. 2013. № 1 // СПС «КонсультантПлюс» [Электронный ресурс] (дата обращения: 17.03.2022).

инсофсизлик билан ёрдамлашган бўлса, бу шарт содир бўлмаган ҳисобланади; бундай тараф томонидан битимни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги талаб ҳуқуқий аҳамиятга эга эмас. Бинобарин, низони ҳал қилишда суд фуқаролик-ҳуқуқий муносабатлар иштирокчисининг ҳаракатларининг инсофлигига қараб, бирон бир фактнинг мавжудлиги ёки йўқлигини аниқланган деб тан олиши мумкин.

ХУЛОСА

Демак, меросхўрнинг инсофсиз хатти-ҳаракатлари белгиларини аниқлаган ҳолда, меросни қабул қилиш фактини суд кредиторларнинг қарздорга мерос бўлиб қолган мол-мулк ҳисобидан қарзни тўлаш ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва тиклашга қаратилган чора сифатида тан олиши мумкин деган хулосага келиш мантиқан тўғри. Бироқ, амалдаги фуқаролик қонунчилигида бундай чора йўқ. Шу муносабат билан, ФКнинг 9-моддаси тўлиқ қўлланилиши учун ФКнинг 1148-моддаси иккинчи қуйидаги мазмун билан тўлдирилиши керак: "инсофсиз ҳаракат қилиш натижасида меросдан воз кечиш ёки уни қабул қилишда қилинган ҳаракатлар". Ушбу норманинг кучга кириши, шунингдек, меросхўр томонидан ўз кредиторларининг манфаатларига зарар етказиш мақсадида ликвидсиз мерос мулкни, баъзан унинг қийматидан ортиқ қарзлар билан юкланган, била туриб, мерос қилиб олиш бўйича ноҳақ ҳаракатлар содир этишини ҳам истисно қилади.

REFERENCES

1. Попова Л.И. Универсальное правопреемство при наследовании // *Наследственное право*. 2012. № 4. С. 7–8.
2. Гордон М.В. Наследование по закону и по завещанию. – М.: Юридическая литература, 1967. – С. 3-6. С. 56–57.
3. Имомов, Н. (2018). ЗАДАЧИ ГРАЖДАНСКОГО КОДЕКСА: ПРАВОВОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ ИЛИ ПРАВОВОЕ УПОРЯДОЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ. *Review of law sciences*, (1), 43-49.
4. Блинков О.Е. О добросовестности и иных изменениях в российском гражданском праве в наследственно-правовом аспекте // *Наследственное право*. 2013. № 1. С. 3.
5. Имомов, Н. (2019). ESSENCE OF CIVIL-LAW TOOLS IN THE ANTI-CORRUPTION SYSTEM. *Юридик фанлар ахборотномаси*, (3), 41-45.

6. Чеговадзе Л.А. Злоупотребление правом как форма гражданского правонарушения // Гражданское право. 2013. № 2 // СПС «КонсультантПлюс» [Электронный ресурс] (дата обращения: 19.03.2022).
7. Седова Н.А. О некоторых условиях реализации права на наследство // Власть закона. 2015. № 2. С. 77–83.
8. Иброҳимов, А. А. Ў. (2021). КОРПОРАЦИЯНИ БОШҚАРИШДА ФИДУЦИАР МАЖБУРИЯТЛАР ВА УЛАРНИ ЎЗБЕКИСТОНДА ҚЎЛЛАШ ИМКОНИЯТЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 841-853.
9. Шелютто М.Л. Обзор VII ежегодных научных чтений, посвященных памяти профессора С.Н. Братуся // Журнал российского права. 2013. № 1 // СПС «КонсультантПлюс» [Электронный ресурс] (дата обращения: 17.03.2022).
10. Имомов, Н. (2020). АНАЛИЗ НОВЫХ ПОДХОДОВ К ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫМ СРЕДСТВАМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПО ЗАЙМОВЫМ ОБЯЗАТЕЛЬСТВАМ. *Review of law sciences*, (3), 39-45.
11. Асадов, Ш. Ф. У. (2022). КОНСУЛЬТАЦИОННЫЕ УСЛУГИ: КАК УСЛУГИ ОКАЗЫВАЕМЫЕ НА ВОЗМЕЗДНОМ ОСНОВЕ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(7), 716-723.
12. Ibrohimov, A. A. M. O. G. L., & Nechaeva, E. V. (2022). XALQARO INVESTITSIYA HUQUQIDA MILLIY REJIM VA ENG QULAY SHARTLAR REJIMI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(2), 414-425.